

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ**

Київ - 2017

УДК 378:78.087.68(072)

ББК 85.31р я73

Т 35

*Рекомендовано до друку кафедрою теорії та методики музичного мистецтва
Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол №16 від 01.06.2016 р.)*

Рецензенти:

Гуральник Н.П., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М.П. Драгоманова;

Комаровська О.А., завідувач лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти Інституту проблем виховання НАПН України, доктор пед. наук, ст. наук. співроб.

Методичні рекомендації до формування методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування / Л.А.Теряєва.

– К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. – 32 с.

У методичних рекомендаціях детально розкрито сутнісну характеристику, структурні компоненти і рівні сформованості методичної компетентності майбутніх учителів музики. Запропоновано інноваційні принципи і методи, інтерактивні форми, види і засоби навчання, висвітлено педагогічні умови для проведення занять з хорового диригування. Розроблено методичні рекомендації для викладачів і методичні вказівки для студентів. Особливу увагу приділено творчим самостійним завданням з хорового диригування та використанню сучасних мультимедійних і комп'ютерно-інформаційних технологій. Запропоновано дидактичні ігри для активізації навчання та творчого розвитку майбутніх фахівців.

Методичні рекомендації призначені для студентів і викладачів вищих музично-педагогічних навчальних закладів.

УДК 378:78.087.68(072)

ББК 85.31р я73

Т 35

© Теряєва Л.А., 2017

© Київський університет імені Бориса Грінченка

ВСТУП

Входження України в європейський і світовий освітньо-інформаційний простір вимагає впровадження нової сучасної концепції освіти, яка має базуватися на підвищенні ролі пізнавально-інформаційних і особистісно-креативних якостей сучасного учителя музики у практичній діяльності.

Інноваційні педагогічні і комп'ютерні технології навчання потребують від викладачів і майбутніх учителів музики постійного самовдосконалення і формування своєї методичної компетентності.

Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики є тривалим процесом, що залежить від: активізації навчання з використанням сучасних комп'ютерних технологій; плідного зв'язку між навчальними музичними дисциплінами; застосування інноваційних принципів, методів, форм і засобів навчання; самостійної роботи студентів над своїм вдосконаленням; здатності до організаційної і практичної роботи з хором (учнівським, студентським); оцінювання результативності проведеної роботи під час навчання та коригування подальших кроків.

З метою формування методичної компетентності майбутніх учителів музики пропонуємо дотримуватися виконання наступних *педагогічних умов*: 1) посилення активізації навчання за допомогою використання на заняттях з хорового диригування сучасних наочних засобів, мультимедійних і комп'ютерних технологій навчання; 2) креативної методики розвитку творчих здібностей із застосуванням інтерактивних методів навчання; 3) повноцінного методичного забезпечення з хорового диригування; 4) самостійного виконання завдань з хорового диригування.

1. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА, СТРУКТУРА ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Термін «методична компетентність» розглядається як інтегральна здатність особистості володіти методичними знаннями, уміннями, контролювати і аналізувати навчальний процес, оцінювати якість знань для досягнення мети, шукати нові шляхи та ефективні методи навчання, впевнено володіти сучасними інноваційними технологіями та впроваджувати їх у навчальний процес.

Методична компетентність є теоретичною базою для викладання всіх дисциплін навчального циклу і має об'єднувальний характер. У структурі методичної компетентності визначаємо наступні компоненти: пізнавально-когнітивний, емоційно-ціннісний, особистісно-комунікативний та виконавсько-творчий компоненти, які логічно співвідносяться з педагогічними та з хормейстерськими аспектами роботи майбутніх учителів музики.

Пізнавально-когнітивний компонент (від лат. *cognitio* - вивчення) характеризується необхідністю накопичення педагогічних, методичних, комунікативних, психологічних та фахових знань, які є основою подальшої ефективної діяльності майбутніх учителів музики. Він охоплює також теоретичні знання в галузі музичного мистецтва; сприяє вивченню науково-методичної, навчально-методичної і спеціальної музичної літератури, а також використанню на заняттях з хорового диригування інноваційних технологій навчання; спрямовує студентів на самостійно-пошукову діяльність.

Емоційно-ціннісний компонент сприяє вихованню ціннісних орієнтацій майбутніх учителів у сфері музики, музичних інтересів і смаків; розвитку музичних здібностей та креативності, усвідомленню естетичної цінності і виховної ролі музичного мистецтва та їх впливу на емоційний, духовний та інтелектуальний розвиток учнів.

Особистісно-комунікативний компонент (комунікація – *communication*, що означає "робити спільно"). Необхідною умовою формування методичної компетентності майбутніх учителів є оволодіння комунікативними знаннями (підтримка дружних стосунків між викладачем і студентами, уникнення конфліктів, знання психологічних особливостей учнів) та особистісними якостями (вимогливість, спостережливість, доброзичливість, організованість, толерантність, артистичність), які сприяють творчій співпраці, підвищенню ефективності навчального процесу і формуванню здатності до педагогічної роботи.

Виконавсько-творчий компонент поєднує музично-виконавські уміння, музично-естетичний досвід, креативність і самостійність. Цей компонент потребує реалізації набутих знань і умінь у практичній діяльності, розв'язання майбутніми учителями різних практичних і творчих завдань з хорового диригування із застосуванням мультимедійних і музичних комп'ютерних технологій. Розвиток цього компонента формує здатність учителів музики слідкувати за своєю зовнішністю, поставою та виглядом співаків хору; шукати нові форми і методи практичної роботи з хором; створювати власні імпровізації хорової музики різних стилів і жанрів. Виконавсько-творчий компонент сприяє розвитку практичного володіння диригентськими жестами, мімікою та передачі свого емоційного стану виконавцям під час художнього виконання хорових творів.

Вище вказані компоненти методичної компетентності відіграють свою індивідуальну роль у формуванні методичної компетентності тільки у цілісній сполуці.

Сформованість методичної компетентності визначається за трьома рівнями – високим, середнім і низьким.

Високий рівень сформованості проявляється у міцних методичних знаннях з хорового диригування та суміжних музичних дисциплін; у оволодінні методичним забезпеченням з хорового диригування; застосуванні інноваційних методів, прийомів і технічних засобів навчання: самостійному виконанні

тематичних і творчих завдань з хорового диригування. А також у емоційному виконанні вокально-хорових творів; у здатності до диригентської інтерпретації хорових творів; у здатності до самоаналізу та самовдосконалення.

Середній рівень сформованості проявляється у достатніх знаннях з хорового диригування та суміжних музичних дисциплін; у здатності застосовувати достатні теоретичні знання по розучуванню вокально-хорового репертуару; у не систематичному застосуванні інноваційних методів, засобів і технологій навчання у практичній діяльності; не завжди комунікативному ставленні до школярів і колег, у середньому рівні досконалості художньої інтерпретації хорових творів,.

Низький рівень сформованості проявляється у недостатніх знаннях науково-методичної, навчально-методичної літератури з хорового диригування; задовільному самостійному виконанні творчих завдань; неспроможності застосовувати інноваційні методи і прийоми навчання; у нездатності до самоаналізу та самовдосконалення; у неумінні розкривати творчий потенціал і виконавські можливості хору; у неспроможності створювати диригентську інтерпретацію і аранжування хорових творів.

Результативність формування методичної компетентності учителів музики залежить від набутих спеціальних слухових, виконавських, диригентських і вокальних навичок, комп'ютерного аранжування та звукозапису, творчої інтерпретації та фантазії майбутніх учителів музики, їх самовдосконалення та плідної співпраці викладача зі студентами.

2. НАВЧАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Метою курсу є набуття знань, умінь та навичок на основі міждисциплінарних зв'язків хорового диригування із суміжними музичними дисциплінами; підготовка студентів до самостійної роботи з хором колективом; уміння використовувати сучасні мультимедійні і музичні комп'ютерні технології у практичній діяльності.

По закінченні курсу з хорового диригування майбутні учителі повинні:

1) досконало знати методики з хорового диригування, постановки голосу, хорознавства, хорового класу, основного музичного інструменту та застосовувати їх у практичній роботі з хором; 2) уміти діагностувати якість хорового звучання, працювати над чистотою інтонації, чіткою дикцією, правильним звукоутворенням, диханням, єдиним хоровим ансамблем, виразністю виконання хорових творів; 3) володіти організаційними уміннями керувати хоровим колективом, знати психологію, вокальні можливості співаків у хорі і уміти встановлювати творчий контакт з ними; 4) керувати власним емоційним станом під час спілкування з хором і уміти психологічно налаштувати співаків перед виступом; 5) оволодіти творчим контактом із шкільним хором за допомогою міміки та диригентської техніки.

До структури заняття з хорового диригування входять різні види музичної діяльності: 1) виконання диригентських вправ, закріплення диригентських схем і прийомів; 2) детальний аналіз хорових творів; 3) гра хорової партитури; 4) спів а capella окремих хорових партій; 5) диригування творів різних жанрів та стилів; 6) диригентсько-виконавська інтерпретація хорових творів; 7) виконання пісень шкільного репертуару під власний супровід.

Заняття з хорового диригування дають майбутнім учителям музики можливість набути практичні навички гри хорової партитури; опанувати диригентсько-хорові прийоми; досягти у диригентському жесті точності темпу, ритму, штрихів, динаміки, агогіки, специфіки тембрового звучання та створити єдиний музично-художній образ хорового твору; виразно виконати твори шкільного репертуару під власний супровід.

3. ІННОВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Формування методичної компетентності має здійснюватися завдяки використанню інноваційних принципів навчання, які сприяють залученню

майбутніх учителів музики до композиторської творчості, застосуванню нових методів і організаційних форм навчання, інтенсифікації навчального процесу. Крім традиційних принципів (мотивації, наочності, міцності знань, систематичності і послідовності навчання, усвідомленого навчання, зв'язку навчання з життям, принцип єдності виховання, освіти і розвитку), рекомендуємо на заняттях з хорового диригування використовувати інноваційні принципи, а саме: принцип індивідуальних здатностей до хорового диригування, принцип міждисциплінарних зв'язків хорового диригування з іншими дисциплінами, принцип інтенсифікації навчання, принцип інтерактивного навчання, принцип інноваційної наочності.

Принцип індивідуальних здатностей до хорового диригування використовується для індивідуального підбору репертуару з хорового диригування, самостійних проблемно-пошукових, дослідних і творчих завдань, методів, засобів і організаційних форм навчання.

Принцип міждисциплінарних зв'язків хорового диригування з іншими дисциплінами сприяє розвитку виконавських здібностей студентів (піаніста, вокаліста, диригента), формуванню комунікативних якостей (творче спілкування з викладачем, акомпаніатором та хором під час репетиційної роботи); стимулюванню творчого розвитку майбутніх учителів музики (інтерпретація хорових творів, створення власних пісень для учнів).

Принцип інтерактивного навчання сприяє розвитку самостійної діяльності студентів, творчої взаємодії викладача зі студентами і студентів одне з одним та потребує цілеспрямованої організації навчально-пізнавальної і проблемно-пошукової діяльності.

Принцип інноваційної наочності спрямовує на використання комп'ютера, мультимедійних засобів, музичних комп'ютерних програм, відеозаписів з показом різноманітних диригентських схем та презентацій.

Принцип креативного розвитку сприяє залученню майбутніх учителів музики до композиторської творчості, креативному ставленню до виконання

творчих завдань з хорового диригування із застосуванням сучасних музичних комп'ютерних програм.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, які є особливо ефективними на заняттях з хорового диригування, доцільно розподілити на 2 групи: 1) методи, спрямовані на оволодіння педагогічних знань (мотиваційно-навчальні, проблемно-пошукові); 2) методи, спрямовані на вдосконалення теоретико-методичних знань, умінь та навичок (інтерактивні і креативні).

Мотиваційно-навчальний метод передбачає застосування музичних комп'ютерних програм, які здійснюють запис нотами музичних файлів, аранжування і власну інтерпретацію хорових творів і пісень шкільного репертуару

Проблемно-пошуковий метод сприяє пошуку необхідної пізнавальної інформації, опрацюванню методичних розробок і статей, написанню анотацій на хорові твори.

Інтерактивний метод веде до самовдосконалення та самореалізації, сприяє розвитку творчих здібностей.

Креативний метод полягає у використанні ігрової форми навчання. Ігрові моменти позитивно впливають на розвиток креативності.

Класифікація методів навчання представлена на рис. 1.

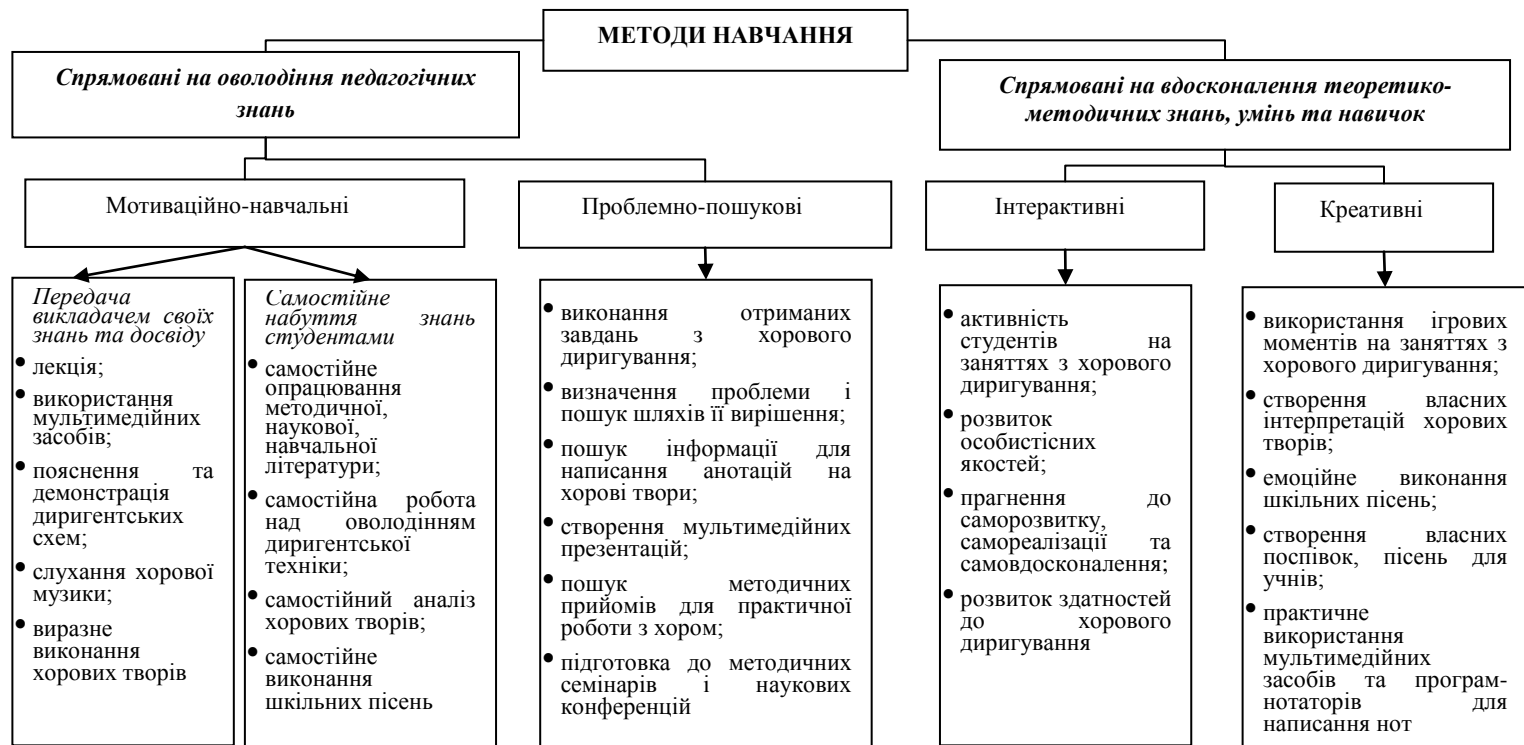

Рис. 1 – Класифікація сучасних методів навчання

5. ІНТЕРАКТИВНІ ВИДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ

Серед видів навчання застосовуються: модульне навчання, інтерактивне навчання, проблемне навчання, дистанційне навчання та програмоване навчання.

Ефективними формами навчання на заняттях з хорового диригування є: індивідуальна форма навчання (індивідуальні практичні заняття, творчий діалог); навчання малими групами (прослуховування хорового твору групою студентів).

Класифікація ефективності видів та форм навчання показана на Рис.2.

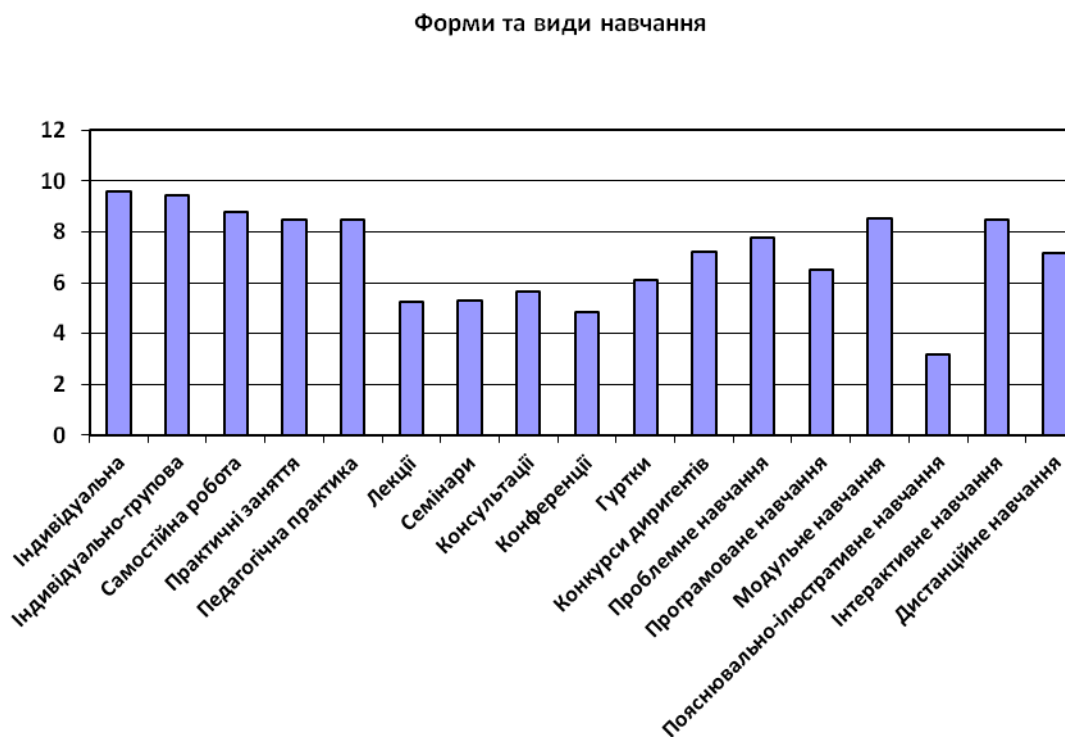

Рис. 2 - Класифікація ефективності видів та форм навчання

Серед видів навчальної діяльності необхідно виділити: самостійну роботу, творчі завдання з використанням мультимедійних і

музичних комп'ютерних технологій, обговорення, пропозиції, змагання «диригентів» (виразне диригування конкурсного твору різними студентами), ділові ігри, хорові гуртки і вокальні ансамблі, педагогічна практика.

6. ДИДАКТИЧНІ ІГРИ, СПРЯМОВАНІ НА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Ефективним прийомом на заняттях з хорового диригування є введення ігрових моментів, які активізують процес навчання, сприяють утворенню інтересу та позитивних емоцій у студентів, розвитку їх творчих здібностей, поглибленню сприйняття модульних тем з хорового диригування.

Пропонуємо приклади творчих музичних завдань із застосуванням креативної методики розвитку творчих здібностей студентів в ігровій формі.

Музично-творча гра «Не закінчений диригентський жест»

Мета: активізувати увагу та мислення майбутніх фахівців, сприяти інтерпретації хорових творів.

Хід гри. На занятті з хорового диригування викладач під аудіо-запис або під супровід концертмейстера диригує хоровий твір. Потім несподівано припиняє диригувати і студент продовжує диригувати твір до кінця самостійно.

Гра-змагання «Вокально-хорова термінологія»

Мета: активізувати розумову діяльність, музичну пам'ять, розширити знання майбутніх фахівців про вокально-хорову термінологію для визначення характеру хорового твору, динамічних відтінків, засобів музичної виразності, ритмічних і темпових змін тощо).

Хід гри. Студентів розподіляють на 2-3 невеличкі групи. Між ними проводять змагання на краще знання вокально-хорової термінології. Викладач просить пояснити значення даних музичних термінів. Команда, яка надасть правильну відповідь першою, - отримає більшу кількість балів.

Гра «Музична вікторина по хоровим творам»

Мета: закріпити знання про вивчені хорові твори, розширити теоретичні знання студентів про авторів хорових творів та їх творчість, висвітлити виконавську діяльність відомих сучасних хорових колективів та їх репертуар.

Хід гри. Гра проводиться у формі музичної вікторини. У грі приймають участь усі бажаючі майбутні учителі музики. Викладач використовує аудіо-записи виступів сучасних хорових колективів, які знайомі студентам з дисциплін «Хорове диригування» та «Хоровий клас». Студенти прослуховують уривки з хорових творів, визначають тематичну назву твору, композитора та склад хору.

Гра «Маестро-музикант»

Мета: продемонструвати виразну гру хорової партитури на фортепіано

Хід гри. Майбутні учителі музики мають зіграти з листа партитуру невідомого хорового твору і переконати всіх присутніх у своїй фортепіанній майстерності.

Підсумки гри підводить журі, до якого входять викладачі з хорового диригування і суміжних музичних дисциплін.

Гра «Досвідчений диригент»

Мета: продемонструвати вміння транспонувати мелодію у зручний вокальний діапазон і здатність до аранжування хорових творів

Хід гри. Викладач готує пісні шкільного репертуару і пропонує студентам зробити транспозицію мелодії у зручний вокальний діапазон і аранжування вокально-хорової партитури із застосуванням музичної комп'ютерної програми «Нотатор».

Гра-змагання «Компетентний хормейстер»

Мета: вдосконалити диригентську майстерність майбутніх фахівців.

Хід гри. У гри-змаганні приймають участь декілька груп студентів. Викладач, за індивідуальними здібностями студентів, обирає кожній групі відповідний хоровий твір для диригування, розучує зі студентами даний хоровий твір і пропонує різним студентам-виконавцям кожної групи позмагатися між собою у компетентності диригування одного конкретного хорового твору. До уваги беруться: емоційність хормейстера, виразність диригування і його власна інтерпретація хорового твору.

Музичне змагання «Творчий учитель музики»

Мета: розвиток креативних здібностей студентів.

Хід гри. Гра проходить у формі музичного змагання. Застосовуючи мультимедійні засоби навчання комп'ютерні музичні програми та основні музичні інструменти, майбутні учителі музики створюють власні вокально-хорові вправи для розспівування, пишуть свої пісні і хорові твори для учнів. Викладач оцінює композиторську діяльність студентів і вибирає найкращий твір. Переможець отримує приз.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Викладач з хорового диригування повинен ретельно спланувати самостійну діяльність студентів і залучити їх до науково-дослідної і самостійно-пошукової діяльності з метою поглиблення методичних знань з

хорового диригування та розвитку їх особистісних якостей, зокрема самостійності, цілеспрямованості і відповідальності.

До самостійної роботи студентів рекомендується включати: написання анотацій на хорові твори з поглибленим музично-теоретичним, вокально-хоровим, виконавським аналізом хорових творів; художню інтерпретацію хорових творів; виконання індивідуальних творчих завдань (добір вокальних вправ і хорових творів, написання власних пісень для шкільного хору); знаходження інформаційно-наукового матеріалу для створення мультимедійних презентацій.

Самостійну роботу майбутніх учителів музики доцільно розподілити на дві частини: перша – це самостійна підготовка до занять з хорового диригування, а друга – поглиблене вивчення дисципліни шляхом самостійно-пошукової діяльності.

I. Самостійна підготовка до занять з хорового диригування включає: усний аналіз хорових творів, гру хорової партитури на музичному інструменті, вивчення диригентських вправ, спів окремих хорових партій з тактуванням однією рукою, відпрацювання диригентських прийомів, рухів, схем, міміки, емоцій, а також розучування і виконання вокально-хорового репертуару.

II. Самостійно-пошукова діяльність сприяє поглибленому вивченню дисципліни, написанню письмової анотації на хорові твори для диригування; пошуку хорових творів у нотних збірниках електронних бібліотек.

Студентам у практичній діяльності рекомендуємо застосовувати *інноваційні музичні комп'ютерні програми*: програми для набору нотного тексту, прослуховування, збереження і друку партитур (Finale, Encore 4, S cakewalk Overture 2); програми для створення нотного запису в електронному вигляді та редагування партитур (MagicScore); програми для друку нот з попереднім переглядом (MagicScore School); програми для

створення музичних партитур та професійного аранжування музичних творів (Sibelius); професійні програми-нотатори для підготовки до друку партитур музичних творів (Overture), а також програми для створення власних пісень для учнів та інтерпретацій хорових творів (Adobe Audition, Sound Forge, Cubase, «SONAR Producer Edition»).

8. МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТА КОМП'ЮТЕРНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

Застосування на заняттях мультимедійних і музичних комп'ютерних технологій сприяє зацікавленню студентів до пізнання методики з хорового диригування і набуттю диригентських прийомів.

При проведенні занять з хорового диригування пропонуємо застосовувати методичні, мультимедійні, комп'ютерні інформаційні і технічні засоби навчання (див. рис. 3). Особливо необхідними для вивчення і закріплення диригентських схем є анімація, цифрова фотозйомка, поточні, контрольні та зразкові відеозаписи.

При вивченні хорових творів, з метою налаштування студентів на власну художньо-диригентську імпровізацію, рекомендується застосовувати мультимедійні технології навчання.

Доцільними вважаємо наступні засоби: програмно-методичне забезпечення комп'ютерних технологій, мультимедійні засоби, дидактичні матеріали, навчальні підручники.

Класифікація сучасних засобів навчання представлена на рис. 3.

Рис. 3 – Класифікація сучасних засобів навчання з хорового диригування

9. ПРАКТИЧНА РОБОТА З ХОРОМ

Під час проведення практичної роботи з хором (учнівським, студентським) особливу увагу необхідно приділити «першим крокам» студентів по набуттю організаційних і практичних моментів у роботі з хором, особистісним і педагогічним якостям майбутніх педагогів, комунікативному ставленню студентів до співаків хору.

Під час розучування хорових творів, студенти проходять через деякі труднощі, а саме: психологічні труднощі у спілкуванні з хоровим колективом; фахові і методичні труднощі під час гри хорової партитури; кропітку роботу над інтонацією, «ланцюговим» диханням, ритмом і темпом, ансамблем виконання, засобами музичної виразності.

Труднощі виникають по причині, зокрема: 1) недостатнього організаційного досвіду і практичної роботи з хором по вивченню хорових творів; 2) не досконалого знання активних методів і прийомів; 3) поверховості знань з педагогіки, психології та інших музичних дисциплін.

Для вирішення даних проблем пропонується:

- 1) починати практичну роботу з хором вже на II курсі і систематично продовжувати її до кінця IV курсу, використовуючи міждисциплінарні зв'язки хорового диригування з іншими навчальними дисциплінами. Завдяки даній пропозиції, майбутні учителі музичного мистецтва набудуть не тільки практичного і комунікативного досвіду із хоровим колективом, а й посилять методичну підготовку з хорового диригування і суміжних навчальних дисциплін;
- 2) посилити організаційну і практичну роботу студентів з учнівським хором в період навчальної педагогічної практики і впровадити використання інноваційних технічних засобів навчання у концертну діяльність учнівського хорового колективу;

3) поглибити знання студентів про сучасні принципи і методи навчання з метою усвідомленого застосування їх у практичній роботі з учнівським хором.

10. ВИМОГИ ДО ЗАЛІКІВ І ІСПИТІВ

Рівень формування методичної компетентності майбутніх учителів музики виявляється під час проведення поточного і підсумкового модульного контролю, заліків та іспитів.

Пропонуємо вимоги, які висуваються до заліків і іспитів з хорового диригування:

1. Диригування напам'ять двох контрастних за характером творів (із супроводом і а саррелла), у яких використовуються різні прийоми диригентської техніки);
2. Виконання на фортепіано партитури хорового твору а саррелла напам'ять;
3. Спів окремих хорових партій з тактуванням однією рукою;
4. Виразне виконання шкільної пісні під власний супровід;
5. Гра мелодії пісні на музичному інструменті з одночасним тактуванням іншою рукою;
6. Колоквіум по хоровим творам з диригування, усна відповідь на питання з дисципліни «Хороведення»;
7. Письмова розгорнута анотація на хоровий твір без супроводу.

В кінці вивчення дисципліни «Хорове диригування» проводиться підсумкова атестація, на якій випускники демонструють власну диригентську інтерпретацію хорових творів та володіння методикою репетиційної роботи з хоровим студентським колективом по розучуванню хорових творів. Практична робота з хором підкреслює особистісні, комунікативні якості та рівень сформованості методичної компетентності майбутніх учителів музики.

11. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

11.1. Методичні рекомендації для викладачів

Основними завданнями викладача є: 1) організація і мотивація навчального процесу, контроль за якістю підготовки майбутніх учителів музики, згідно напрямку спеціальності і програми навчальної дисципліни «Хорове диригування»; 2) формування здатності студентів до диригентської діяльності і встановлення комунікативних відносин з учнями; 3) розвиток умінь і навичок самостійного аналізу; 4) розучування хорових творів музичного мистецтва і створення власних інтерпретацій хорових творів із застосуванням мультимедійних і музичних комп'ютерних технологій навчання.

З цією метою доцільно:

- поглиблено вивчити робочу навчальну програму, педагогічні принципи, інноваційні (мультимедійні і музичні комп'ютерні) технології навчання; методи навчання; міждисциплінарний зв'язок дисципліни «Хорове диригування» з іншими навчальними дисциплінами [11];
- проаналізувати обсяг навчального матеріалу і визначити тематику основних розділів робочої програми;
- продумати змістове наповнення тематичних модулів і здійснити планування кожного заняття з хорового диригування із застосування відповідних методів, форм і засобів навчання;
- підібрати для майбутніх учителів музики програмний репертуар з хорового диригування, враховуючи їх індивідуальні музичні здібності і здатності;
- визначити науково-методичне та навчально-методичне забезпечення для поглибленого вивчення студентами модулів;

- організувати роботу студентів по опрацюванню методичного забезпечення і методичної літератури з хорового диригування;
- передбачити моменти активізації студентів за допомогою інтерактивних методів навчання;
- підготувати тестові запитання, Веб-квести, самостійні творчі завдання до модульних тем з метою активізації навчання студентів;
- проводити заняття, спираючись на міждисциплінарний зв'язок хорового диригування з суміжними навчальними дисциплінами;
- навчити майбутніх учителів музики самостійному аналізу і вивченню хорових творів;
- бути здатним до самовдосконалення і впровадження інноваційних технологій у навчальний процес;
- застосовувати відео-записи з метою аналізу і контролю якості виконавської майстерності студентів, проводити спеціальний перегляд відео-майстеркласів з показом диригентських схем та вправ.
- запровадити базове вивчення студентами музичних комп'ютерних програм;
- здійснювати електронні розсилки відповідного тематичного матеріалу до індивідуальних занять з хорового диригування;
- проводити консультації студентів через Інтернет;
- визначити інформаційний матеріал для самостійно-пошукової діяльності майбутніх учителів музики через Інтернет-ресурси і для написання письмових анотацій на хорові твори;
- використовувати різні форми дистанційного навчання з метою проведення індивідуальних і групових позааудиторних занять зі студентами;

- забезпечити студентів знаннями про методику поетапного розучування хорових творів з шкільним хором і застосування необхідних диригентських прийомів у практичній роботі з хором;
- організувати проведення студентами пробних репетицій по практичній роботі з хором;
- створювати сприятливі педагогічні умови на заняттях з хорового диригування і творчий діалог між викладачем і студентом;
- дбати про творчий розвиток майбутніх учителів музики;
- навчити студентів емоційному диригуванню творів;
- вдосконалювати диригентську майстерність студентів;
- систематично контролювати і оцінювати рівень формування методичної компетентності студентів.

11.2. Методичні вказівки для студентів

Майбутнім учителям музики у процесі вивчення навчальної дисципліни «Хорове диригування» потрібно:

- осмислювати значення хорового мистецтва, етапи його історичного розвитку, тісні зв'язки хорового диригування з іншими навчальними дисциплінами;
- опрацьовувати спеціальну музичну і наукову літературу у галузі музичного виховання школярів, застосовувати комп'ютерні і мультимедійні засоби навчання у практичній діяльності; в ЗОШ;
- вивчати прийоми диригентської майстерності, вдосконалювати методику поетапного розучування хорових творів у практичній роботі з шкільним і студентським хором;

- аналізувати виконання хорових творів мистецтва різними хоровими колективами; проводити порівняння інтерпретаційного виконання творів;
- мати здатність писати анотації на хорові твори для диригування;
- працювати над самовдосконаленням своєї методичної компетентності.
- творчо співпрацювати з викладачем і концертмейстером.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичним забезпеченням з хорового диригування є: наявність навчальної робочої програми, відповідної науково-методичної, навчально-методичної і спеціальної музичної літератури (методичних розробок та методичних рекомендацій, фонохрестоматій, нотних збірників хорових і вокальних творів, навчальних посібників і підручників).

Практичну цінність для майбутніх учителів музики мають праці відомих хорових диригентів Л. Андрєвої, Г. Дмитревського, А. Єгорова, В. Живо́ва, С. Казачкова, М. Колесси, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка, Н. Малько, І. Мусіна, К. Ольхова, К. Пігрова, К. Птиці, П. Чеснокова.

13. НОТНИЙ РЕПЕРТУАР З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Твори з супроводом:

- Бах І.С. «Весняна пісня», «Перед дорогою»;
- Верменич В. «Світанок»;
- Скалецький Р., сл. Н. Забіли «Весна», сл. народні «Проліски», «Ходить гарбуз по городу», «Журавель»; сл. Т.Шевченка «Тече вода з-під явору»⁴
- Степовий Я., сл. С.Руданського «Нехай гнеться лоза»;

- Італійська народна пісня в обр. І.Ростовецької «Тікі-тікі-ток»;
- Малий М., сл. О.Демиденко «Ой ти красне літечко», «Вишиває осінь діткам рушничок»;
- Філіпенко В., сл. А. Навротського «Веснянка».

Українські народні пісні в обробці:

- Верьовки Г. «По діброві вітер віє», «Ой, літає соколونько»;
- Захаржевського І. «Тихо над річкою»;
- І.Кириліної «Ой там на вершечку»;
- Кравцова Т. «Ой посіяв дід овес»;
- Волонтира В. «По всьому світі»;
- Лисенка М. «Гей Волошин сіно косить»;
- Соколовського Ю.«Ой черчику та горобчику»;
- Степового Я.«Засвистали козаченьки», «Ой і не стелися, хрещатий барвінку», «Ой сяду я край віконця», «Розлилися круті бережечки» ,«Я молодий веселий птах».

Твори a cappella:

- Аляб'єв О., сл. О.Донського «Вечір»;
- Кюї Ц., сл. І.Білоусова «Всюду сніг»;
- Моцарт В.А. «Захід сонця»;
- Рожавська Ю., сл. П.Голубничого «Осінь»;
- Філіпенко А., сл. С.Виноградова «Весняний дощик»;
- Шуман Р. «Вечірня зірка».

Українські народні пісні в обробці:

- Авдієвського А. «Павочка ходить», «Ішов дід на став»;
- Леонтовича М. «Було літо», «Грицю, Грицю до роботи», «Дударик», «Калино-малино», «Не ходила на вулицю», «Ой гай, мати гай», «Ой

лис до лисиці», «Ой сивая зозуленька», «Ой у полі та туман-димно», «Пішов милий», «Сіно моє сіно», «Пливе човен», «Мак» , «Тиха вода», «В полі-полі плужок ходить»;

- Лисенка М. «А вже весна», «Ой не рости, кропе», «Коло Дунаєчку», «Заїнька», купальські Петрівочні пісні, «Ой, летіла горлиця через сад», «Помощу кладочку», «Посію я рожу» , «По той бік гора»;
- Мельника М. «Ой на горі жито»;
- Павлюченко С., слова народні «Взявся за гуж»;
- Тилик В., слова П. Воронька «Облітав журавель»;
- Фільц Б. «Жук - жученко»;
- Скалецького Р. «Ой закружляла сніжиночка»;
- Степового Я. «Ягіл, ягілочка» (веснянка), «Ой тещенько, моя матінко» (весільна), «Ой, пішов я вулицею раз-раз», «Ой із-за гори та буйний вітер віє», «Сидить дід на печі», «Гей по синьому морю», «Ой, ходила дівчина бережком».

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Олексюк О.М. Вступ до спеціальності : музичне мистецтво. Модуль 2: навч. посіб./ О.М.Олексюк, Г.Г. Кондратенко, О.Д. Ляшенко. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2011. – 132 с.
2. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посіб./О.М.Олексюк.– К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
3. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутніх вчителів музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання” / М. А. Михаськова. – К., 2007. – 19 с.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Падалка Г. М. – К: Освіта України, 2008. – 274 с.

5. Гриняк А. П. Формирование дирижерской культуры будущего учителя–музыканта / А. П. Гриняк // Личность–слово–социум: материалы VIII Междунар. науч.–практ. конф. – Минск: Паркус плюс, 2008. – с. 93–96.
6. Виховання майбутніх учителів засобами українського музичного фольклору. – Рівне, 2008.
7. Зимовець Ю.М. Основи диригентської техніки. Методичний посібник. – Херсон, 2004.
8. Світайло С. В. Методичне забезпечення диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики в системі музично-педагогічної освіти / С. В. Світайло // Наукові записки. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 94. – с. 193 – 202. – (Серія «Педагогічні та історичні науки»).
9. Теряєва Л.А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики: категоріальний аналіз проблеми // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ххі століття: Матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. 16-17 жовт. 2014р. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – с. 675-682.
10. Теряєва Л.А. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики як психолого-педагогічна проблема // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: Матер. IV щорічної Всеукр. наук-практ. конф., 27 берез. 2014 р./М-во освіти і науки України, Київ.ун-т ім. Б. Грінченка; за заг.ред.Огнев'юка В.О. ; [редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л.Хоружа, Н.М.Віннікова, О.В. Дудар]. – К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – с.181-186.
11. Теряєва Л.А. Міждисциплінарні зв'язки у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів музики // Електронне наукове фахове видання «Освітологічний дискурс» Київського університету імені Бориса Грінченка, випуск № 2 (10), 2015р.
12. Теряєва Л.А.Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики в процесі диригентсько-хорової підготовки / Л.А. Теряєва

// Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. —Вип. 17 (22). К. : НПУ ім.М.П. Драгоманова. 2015. с. 49-54.

13. Теряєва Л.А. Модель формування методичної компетентності майбутніх учителів музики в процесі диригентсько-хорової підготовки / Л.А. Теряєва // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. —Вип. 19 (24). К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова. 2015. – с. 57-59.

14. Теряєва Л.А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики з диригентсько- хорової підготовки на основі модульного навчання / Л.А. Теряєва // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип.20 (25). К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2016. – с. 91-94.

15.Теряєва Л.А. Особливості формування методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття: матер. II Міжнарод. наук.- практ. конф., 14-15 квіт. 2016р./ МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. Огнев юка В.О.; [редкол.: В.О.Огнев юк, Н.М. Віннікова, К.Ю. Бацак, О.М. Олексюк та ін.]. – К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – с. 701-706.

16. Теряєва Л.А. Інноваційні принципи навчання у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування // Науковий збірник «Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі» / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; редкол.: ОлексюкО.М. (наук. ред.), Хоружа Л.Л. (заст. наук. ред.), Бондаренко Л.А. (відп. секр.), Кевішас І. та ін. –К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. - №1. – с. 117-122.

17. Теряєва Л.А. Духовний розвиток майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування/ Л.А. Теряєва // Духовність особистості в системі мистецької освіти: зб. пр. наук. шк. д-ра пед. наук, проф. О.М. Олексюк. Вип.2 / Київський ун-т ім Б. Грінченка. – К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – с. 58-62.
18. Теряєва Л.А. Педагогічні умови та інноваційні технології в процесі вивчення дисципліни «Хорове диригування» // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття: матер. III Міжнарод. наук.- практ. конф., 30-31 березня 2017р./ МОН України, Київ. ун-т імені Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. Огнев юка В.О.; [редкол.: В.О.Огнев юк, Н.М. Віннікова, К.Ю. Бацак, О.М. Олексюк та ін.]. – К.: Київ, ун-т імені Б. Грінченка, 2017.
19. Теряєва Л.А. Етапи формування методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування / Л.А.Теряєва // Наукові записки / Ред.кол.: В.Ф.Черкасов, В.В.Радул, Н.С.Савченко та ін. - Випуск 150. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2017. – 262- 264 с.
- 20.Теряєва Л.А. Педагогічні умови та інноваційні технології в процесі вивчення дисципліни «Хорове диригування» // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття: матер. III Міжнарод. наук.- практ. конф., 30-31 березня 2017р./ МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. Огнев юка В.О.; [редкол.: В.О.Огнев юк, Н.М. Віннікова, К.Ю. Бацак, О.М. Олексюк та ін.]. – К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. – 38 с.
21. Теряєва Л.А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики через емоційне сприйняття творів хорового мистецтва. I (Мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського на тему «Актуальні проблеми мистецької освіти» , 15 березня 2017 року .

(Стаття знаходиться у редакції Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.)

22.Теряєва Л.А. «Формування методичної компетентності студентів коледжу на заняттях з хорового диригування»// Модернізація змісту професійної освіти – умова підготовки компетентного фахівця нової формації: збірник матеріалів конференції / редкол.: Г.Л.Губарєв (голова) [та ін.]- Житомир: вид О.О.Євенок, 2017. – 212-215 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА, СТРУКТУРА ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ.....	4
2. НАВЧАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ	6
3. ІННОВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ	7
4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	9
5. ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ ТА ВИДИ НАВЧАННЯ.....	11
6. ДИДАКТИЧНІ ІГРИ, СПРЯМОВАНІ НА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ.....	12
7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	14
8. МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТА КОМП'ЮТЕРНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ.....	16
9. ПРАКТИЧНА РОБОТА З ХОРОМ.....	18
10. ВИМОГИ ДО ЗАЛІКІВ І ІСПИТІВ.....	19
11. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	20
11.1.Методичні рекомендації для викладачів.....	20
11.2. Методичні вказівки для студентів.....	22
12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	23
13. НОТНИЙ РЕПЕРТУАР З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ	23
14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	25